

W świecie logopedii

Studia przypadków

Tom 2

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2013

W świecie logopedii

NR 3039

W świecie logopedii

Tom 2

Studia przypadków

pod redakcją

Katarzyny Węsierskiej i Alicji Podstolec

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2013

Redaktor serii: Językoznawstwo Polonistyczne
Bożena Witosz

Recenzent
Jadwiga Cieszyńska-Rożek

Spis treści

Przedmowa (<i>Aldona Skudrzyk</i>)	7
Wstęp (<i>Katarzyna Węsierska, Alicja Podstolec</i>)	9

I

Czy musimy iść do logopedy? Specjalista może pomóc...

Dominika Kot, Kamila Kuros, Anna Zając Terapia dziecka z samoistnym opóźnionym rozwojem mowy. Studium przypadku	15
Łucja Skrzypiec, Karina Latosik, Magdalena Ławecka, Michalina Kozub, Justyna Pietnoczka Wykorzystanie wczesnej nauki czytania w terapii opóźnionego rozwoju mowy na przykładzie trojga rodzeństwa	31
Aneta Chmiel Czym jest gotowość komunikacyjna? Studium przypadku bliźniaczek z opóźnionym rozwojem mowy	49
Ewa Biłas-Pleszak Studium przypadku dziecka w wieku przedszkolnym ze zdiagnozowanym rotacyzmem właściwym	73
Iwona Michalak-Widera, Agnieszka Pawlik-Pająk Studium przypadku dziecka w młodszym wieku szkolnym z rotacyzmem właściwym	97

Natalia Moćko	
Studium przypadku dwudziestoczerolatka z rotacyzmem	119
Katarzyna Węsierska	
Zastosowanie <i>Lidcombe Program</i> w terapii jąkającego się dziecka w wieku przedszkolnym	135

II

Czy jest z nami logopeda? Terapia w zespole

Ewa Gacka	
Diagnoza i terapia logopedyczna dziecka z niesamoistnym opóźnieniem rozwoju mowy, związanym z opóźnieniem rozwoju psychoruchowego	159
Anna Rodacka	
Terapia logopedyczna dziewczynki z rozwojową dysfazią dziecięcą	175
Bogumiła Wilk	
Terapia logopedyczna dziecka z zespołem Aspergera. Opis przypadku	197
Agnieszka Beldzik, Anna Tomzik	
Sposoby komunikacji sześciolatniego dziecka autystycznego. Studium przypadku	209
Alicja Podstolec	
Terapia implantowanego dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu	231
Dagmara Superson-Kosztyła, Agnieszka Kulnianin	
Studium przypadku pacjentki z afazją akustyczno-amnestyczną	241
Marzena Lampart-Busse	
Studium przypadku dziecka z zespołem Pallistera-Killiana	253
Agnieszka Wilk	
Studium przypadku sześciolatniego chłopca niewerbalnego ze sprzężoną niepełnosprawnością	273

Przedmowa

Najczęstsza i najpopularniejsza – także wśród laików – myśl dotycząca języka i jego funkcji sprowadza się do przekonania, że jest to „podstawowe narzędzie komunikowania się ludzi”. Komunikowanie się, czyli przekazywanie własnych myśli, odczuć, przekonań (funkcja ekspresywna), przekazywanie wiadomości o otaczającym świecie (funkcja poznawcza), wpływanie na postępowanie i myślenie innych, nakłanianie ich do czegoś (funkcja impresywna), czasem po prostu nawiązywanie czy też podtrzymywanie kontaktu z rozmówcą (funkcja fatyczna), wskazywanie w sposobie mówienia na estetyczne możliwości języka, zaskakiwanie jego formą (funkcja poetycka), czy też wreszcie przekazywanie wiedzy na temat samego narzędzia, czyli form językowych (funkcja metajęzykowa). Gdy czytamy biblijne: „Twoja mowa cię zdradza”, myślimy, że niekiedy nasz sposób wypowiedzania się, jakieś jego charakterystyczne elementy mówią coś o nas, w tym także mówią coś, czego nie chcielibyśmy ujawniać – pochodzenie regionalne, wykształcenie – wówczas język pełni funkcję socjolingwistyczną (prezentatywną). Gdy słyszymy: „Nie wywołuj wilka z lasu” lub: „Obyś nie powiedział tego w złą godzinę”, przywołujemy magiczną funkcję języka, jakby wierząc, że słowo ma moc sprawczą, że wypowiedziane może się stać naprawdę. Taką mocą obdarzamy je, gdy prosimy, przepraszamy, obiecujemy...

Język daje więc przede wszystkim możliwość porozumiewania się. Możemy do tego celu użyć i innych sposobów (gesty, miny, tam-tamy, dym z ogniska), ale ten językowy jest najpełniejszy, najbogatszy. Pozwala nam opisać świat zewnętrzny, ale także buduje nasz świat wewnętrzny: rozwija wrażliwość na barwę i dźwięk, na emocje i kształty... W nim formułuje się nasz system wartości i nazywa pierwsze relacje, w które czło-

wiek wchodzi, on umożliwia swobodne porozumiewanie się w grupie rówieśniczej i w rodzinie jako język bliskości i codzienności, ale też wśród obcych pozwala pokazać siebie jako człowieka myślącego, wątpliwego, dyskutującego, poszukującego... Wszechstronne więc jest to narzędzie.

Jakże rzadko myślimy o języku jako o zaporze w kontaktach z innymi. Gdy całego tego wachlarza możliwości rozwinąć nie można, gdy niezależnie od nas język nie ułatwia porozumienia, ale staje się barierą. Trudną do pokonania. Tych barier jest zresztą bardzo wiele i jakże są skomplikowane różnorodne.

Przed nami tom rozpraw skupiających się na takich właśnie trudnych sytuacjach indywidualnych, wielorako uwikłanych w różne przyczyny i rozmaite skutki. W każdym studium znajdziemy wartościową prezentację indywidualnego zmagania się z zaburzeniami i zakłóceniami rozwoju językowego, z terapeutycznymi zabiegami i próbą wdrażania nowych metod pozwalających przywracać w mniejszym lub większym stopniu tę wielorakość możliwości, jakie daje w miarę sprawne posługiwanie się mową, władanie językiem.

dr hab. prof. UŚ Aldona Skudrzyk

Wstęp

Jacek Janas-Kaszczuk i Zbigniew Tarkowski uznają studium przypadku za podstawową metodę badania klinicznego, w tym logopedycznego. Zdaniem badaczy, „w metodyce usuwania zaburzeń mowy studium przypadku może odegrać ważną rolę – przyczyniając się do uporządkowania procesu diagnostyczno-terapeutycznego”¹. Jesteśmy przekonane, że logopedia jako młoda dyscyplina naukowa do rozwoju dydaktyki potrzebuje jak najbogatszej literatury źródłowej. Przyszli terapeuci mowy potrzebują bowiem przykładów ze *świata logopedii*, które pomogą im zrozumieć zasady wykonywania tej, jakże trudnej, ale zarazem wyjątkowo fascynującej profesji. Zebrane w niniejszej książce teksty bez wątpienia umożliwią im podjęcie tego zadania. Stanie się tak również dlatego, że publikacja ta (która jest kontynuacją pierwszego tomu *W świecie logopedii...*), podobnie jak część wcześniejsza, składa się z artykułów przygotowanych przez studentów, logopedów praktyków i przedstawicieli środowisk akademickich.

Zebrane w tym tomie *W świecie logopedii...* studia przypadków prezentują szeroki przekrój zaburzeń w komunikacji językowej występujących u dzieci, młodzieży i dorosłych. Przedstawione zostały różne perspektywy badawcze i terapeutyczne, często bardzo odmienne spojrzenia na problemy logopedyczne. Wyrażamy przekonanie, że stanowi to zaletę niniejszej książki, bo ukazuje bogactwo i różnorodność *świata logopedii*, do którego zapraszamy czytelnika. Publikację przygotowaliśmy z myślą zarówno o studentach, jak i młodych adeptach logopedii.

¹ J. JANAS-KASZCZYK, Z. TARKOWSKI, 1991: *O metodologii logopedii. Wprowadzenie do badań nad teorią i metodą logopedii*. Lublin: [Polska Fundacja Zaburzeń Mowy], s. 76–77.

Żywimy jednak przekonanie, że również doświadczeni specjaliści znajdują treści dla siebie interesujące i inspirujące.

W drugim tomie *W świecie logopedii...* znalazły się między innymi artykuły, które są owocem współpracy studentów fakultetu logopedycznego z doświadczonymi terapeutami mowy. Studenci filologii polskiej podjęli nie lada wyzwanie – zdecydowali się opisać prawdziwe przypadki pacjentów prowadzonych przez logopedów praktyków. W tym celu gromadzili wiedzę o poznawanym zaburzeniu, obserwowali zajęcia terapeutyczne, niejednokrotnie szukali różnych źródeł informacji, odwiedzali swoich podopiecznych w szkołach, brali udział w zajęciach indywidualnych i grupowych, rozmawiali z rodzinami. Niektórym z nich pozwolono na aktywny współudział w terapii. Prace zaliczeniowe przygotowane na podstawie tych działań złożyły się na referaty i postery zaprezentowane na II Naukowym Seminarium Studenckim „W świecie logopedii – studia przypadków”. Młodzi badacze odnieśli prawdziwy sukces – ich starsi koledzy, logopedzi, którzy byli współautorami tych osiągnięć, nie kryli dumy ze swoich podopiecznych. Owa współpraca i jej owoce to najlepszy przykład relacji *mistrz – uczeń*. Ten tworzący się na naszych oczach wspaniały zwyczaj dzielenia się doświadczeniem oraz wiedzą dowodzi tego, że ludzie prawdziwie oddani swojej profesji nie tylko mają ogromne umiejętności pozwalające skutecznie pomagać osobom z zaburzeniami mowy, ale potrafią również dzielić się tym z młodszymi kolegami. Pozwała to mieć nadzieję, że profilaktyka i opieka logopedyczna będą zyskiwały coraz lepiej przygotowanych specjalistów. To z kolei najbardziej korzystne będzie dla wszystkich borykających się z problemami w komunikacji. Tym wspaniałym logopedom praktykom, którzy przyjęli studentów do swych gabinetów i sal terapii, należy się szacunek i uznanie².

² Redaktorki tomu pragną podziękować, przede wszystkim w imieniu seminarzystów, logopedom zaangażowanym w realizację projektu „W świecie logopedii – studia przypadków”. Podziękowania za wsparcie udzielone studentom kierowane są do Pań: mgr Magdaleny Baran, mgr Joanny Bolek, mgr Ewy Dudkiewicz, mgr Bożeny Dudy, mgr Małgorzaty Krupińskiej-Kulisy, mgr Marzeny Lampart-Busse, mgr Anny Lepiarczyk, mgr Izabeli Liguzińskiej, mgr Anny Migają, mgr Jolanty Olejnik, mgr Barbary Ostrowskiej-Nowak, mgr Wiesławy Połomskiej, mgr Katarzyny Robakowskiej-Ploch, mgr Bożeny Rzeczkowskiej, mgr Łucji Skrzypiec, mgr Teresy Słowik, mgr Moniki Sobańskiej, mgr Joanny Szostek, mgr Bożeny Walczybok i mgr Bogumiły Wilk.

Pozostała część artykułów składających się na niniejszy tom to doświadczenia zebrane przez znakomitych logopedów praktyków, a także teksty przygotowane przez zarażonych bakcylem logopedii językoznawców. Czytelnik znajdzie tu opisy i analizy trudnych przypadków, prezentacje wdrażania nowych metod terapeutycznych oraz rozważania związane z różnymi formami zakłóceń i zaburzeń rozwoju językowego.

Artykuły w publikacji podzielono na dwie części. Na pierwszą z nich, zatytułowaną ***Czy musimy iść do logopedy? Specjalista może pomóc...***, składają się opisy problemów logopedycznych, które niejednokrotnie udaje się rozwiązać, gdy pacjent i jego rodzina trafią do właściwego specjalisty – do logopedy. Zwracamy tutaj uwagę na postawione w tytule tej części pytanie – zadawane niejednokrotnie przez zdezorientowanych i zatroskanych rodziców, obserwujących rozwój językowy swoich pociech. Jesteśmy przekonane, że prezentowane przypadki mogą zachęcić niezdecydowanych do udania się do gabinetu logopedy. Część druga natomiast: ***Czy jest z nami logopeda? Terapia w zespole*** – ukazuje tę odśloną sferę logopedii, w której terapeuta mowy jest jednym z trybików w maszynie (obok innych specjalistów), która buduje, odbudowuje czy wspomaga często bardzo głęboko zaburzony proces komunikacji językowej. Opisanie tu przypadki wskazują na konieczność podejmowania współpracy między specjalistami, terapeutami i lekarzami różnych (często wielu) specjalizacji. Dopiero tak prowadzona terapia może być skuteczna i owocna.

Jak już wspomnieliśmy, analizowane w tym tomie przypadki są zbiorem opisów prawdziwych osób i zdarzeń. W trosce o dobro pacjentów i ochronę ich danych osobowych wszystkie informacje, które mogłyby ułatwić ich identyfikację, zostały zmienione.

Jesteśmy przekonane, że lektura prezentowanej książki będzie dla czytelnika wzbogacającym doświadczeniem. Po raz kolejny zapraszamy zatem do fascynującego *świata logopedii...*

Katarzyna Węsierska i Alicja Podstolec

Na okładce wykorzystano zdjęcie autorstwa Pawła Otto

Redaktor
Agnieszka Plutecka

Projektant okładki
Zenon Dyrszka

Redaktor techniczny
Barbara Arenhövel

Korektor
Aleksandra Gaździcka

Łamanie
Alicja Załęcka

Copyright © 2013 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2178-3
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-2309-1
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 18,5. Ark. wyd. 18,5. Papier
offset. kl. III, 90 g Cena 38 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Treść wszystkich artykułów jest dla praktyki logopedycznej i terapeutycznej niezwykle ważna. [...] Prezentowany zbiór będzie dla Czytelnika ważnym uzupełnieniem wiedzy logopedycznej i terapeutycznej, pozwoli także inspirować praktyków do poszukiwania nowych rozwiązań metodycznych.

prof. zw. dr hab. Jadwiga Cieszyńska-Rożek

W każdym studium znajdziemy wartościową prezentację indywidualnego zmagania się z zaburzeniami i zakłóceniami rozwoju językowego, z terapeutycznymi zabiegami i próbą wdrażania nowych metod pozwalających przywracać w mniejszym lub większym stopniu tę wielorakość możliwości, jakie daje w miarę sprawne posługiwanie się mową, władanie językiem.

dr hab. prof. UŚ Aldona Skudrzyk

Logopeda spotyka w swojej praktyce osoby z różnorodnymi zaburzeniami w komunikacji językowej. Są to konkretni ludzie, którzy zmagają się na co dzień z problemami w rozumieniu się, nie zaś anonimowe przypadki. Specjalista może pomóc, jak najdokładniej diagnozując zaburzenie, programując terapię dostosowaną do konkretnego zaburzenia mowy, ale też do potrzeb konkretnej osoby i jej bliskich. I wreszcie, podejmuje wysiłki zmierzające do wykreowania optymalnej relacji terapeutycznej tak, aby osiągnąć założone cele terapii. Studenci fakultetu logopedycznego śląskiej polonistyki mieli możliwość obserwowania i uczestniczenia w terapii osób borykających się z różnymi problemami logopedycznymi. Mogli uczyć się pod okiem wspaniałych, oddanych swej pracy specjalistów. Owocem tej współpracy było II Naukowe Seminarium Studenckie „W świecie logopedii – studia przypadków”. Zebrane w niniejszym tomie artykuły prezentujące studia przypadków łączą zagadnienia teoretyczne z praktycznymi. Logopedia, ta wyjątkowo interdyscyplinarna dziedzina nauki, skupia w sobie bowiem elementy językoznawstwa, medycyny, psychologii, pedagogiki. Pokazuje, że konieczne jest zawsze indywidualne podejście do osoby poddawanej oddziaływaniom logopedycznym. Wierzmy, że zaprezentowane teksty zafascynowanych logopedią młodych badaczy, wybitnych logopedów praktyków i pracowników naukowych parających się tą dyscypliną będą inspiracją dla innych do poszukiwania jak najlepszych rozwiązań terapeutycznych.

Redaktorki tomu